

Wstęp

Ósmy tom *Studiów z historii społeczno-gospodarczej XIX i XX wieku* obejmuje ponad dwadzieścia tekstów w dziale *Rozprawy i artykuły* oraz dział *Recenzje i omówienia*. Podobnie jak w siódmym tomie, autorzy prezentowanego zbioru skupili się na jednolitej problematyce udziału ziemiaństwa w procesie uprzemysłowienia ziem polskich w wiekach XIX i XX (do 1939 r.). Autorami publikowanych prac są historycy z ośrodków uniwersyteckich i akademickich w Łodzi, Kielcach, Krakowie, Warszawie, Poznaniu, Zielonej Górze, Białymstoku, Puławach, Siedlcach oraz z muzeów w Kielcach, Przysusze i Opatówku.

Prezentowany tom otwiera artykuł Wiesława Cabana, ukazujący stan badań nad udziałem ziemiaństwa Królestwa Polskiego doby przeduwłaszczeniowej w staraniach na rzecz rozwoju przemysłu. Autor wskazuje na potrzebę podjęcia dalszych badań nad tym problemem. W kolejnym tekście Krzysztof Ślusarek podejmuje zagadnienie udziału ziemiaństwa w procesie rozwoju gospodarczego Galicji w II połowie wieku XVIII i na początku XIX. Z kolei Jarosław Kita przedstawił niektóre pomysły ziemiańskie, teoretyczne i praktyczne działania, dotyczące zmian w przemyśle w Królestwie Polskim w okresie międzypowstaniowym. Następne opracowanie omawia udział Polaków w przeobrażeniach przemysłu w guberni kijowskiej w XIX w. (Tadeusz Epsztein). Roli ziemiaństwa niemieckiego w industrializacji ziem polskich w latach 1815–1945 poświęcono kolejny artykuł (Dariusz Matelski). Agnieszka Zarychta-Wójcicka omówiła wkład rodzin Dembińskich herbu Rawicz i Nieczuja w rozwój przemysłu w dobrach ziemskich Przysucha w wieku XIX. Udział łodzian polskiego pochodzenia, wywodzących się z rodzin szlachecko-ziemiańskich, w procesie rozkwitu Łodzi wielkoprzemysłowej w okresie zaborów to problem podjęty przez Stefana Pytlasa. W kolejnej rozprawie zostało omówione zaangażowanie rodziny Pusłowskich w przeobrażenia przemysłu na Litwie i w Królestwie Polskim w XIX i początkach XX w. (Urszula Oettingen). Andrzej Laskowski na przykładzie Jasła i powiatu jasielskiego przedstawił wkład ziemian galicyjskich w rozwój przemysłu naftowego. Natomiast Grażyna Wyder na podstawie *Pamiętników* Anny z Działyńskich Potockiej podjęła problem ekonomiczno-gospodarczego uwarunkowania życia ziemiaństwa polskiego pod zaborem austriackim. W kolejnym artykule omówiono zaangażowanie ziemian w zmiany w przemyśle drzewnym Królestwa Polskiego w latach 1870–1914 (Wojciech

Ziomek). Zofia Chyra-Rolicz przedstawiła problem nowoczesności w majątkach ziemiańskich na Podlasiu w XIX i XX w. W następnym tekście Małgorzata Dajnowicz na podstawie publicystyki Jana Lutosławskiego skonfrontowała zachodni wzorzec gospodarczy z rozwojem polskiego rolnictwa. „*Jak zatrzymać robotnika na wsi?*” – *ziemianie wielkopolscy wobec emigracji robotników rolnych do okręgów przemysłowych Rzeszy niemieckiej na przełomie XIX i XX w.* – to problem podjęty przez Stanisława Borowiaka. Kolejny tekst, autorstwa Agnieszki Włodarczyk-Mazurek, pokazuje aktywność przemysłową Antoniego Wędrychowskiego, ziemianina z okolic Suchedniowa, na przełomie XIX i XX w. Natomiast działalności przemysłowej rodziny Kotkowskich w majątku ziemskim w Dołach Biskupich w tym samym okresie poświęciła artykuł Elżbieta Szot-Radziszewska. *Czy industrializacja to wyłącznie męska sprawa? Ziemianki wobec uprzemysławiania majątków w Królestwie Polskim w drugiej połowie XIX i na początku XX w.* – to zagadnienie omawia Ewelina Kostrzewska. Z kolei Dariusz Klemantowicz skupił swoje rozważania na aktywności ziemian w przemyśle w przededniu wybuchu I wojny światowej na terenie powiatu sieradzkiego. Jarosław Dolat zaprezentował zaś maszyny parowe pochodzące z gorzelnii w majątkach Lewków i Stropieszyn, znajdujące się w zbiorach Muzeum Historii Przemysłu w Opatówku. Ostatnie teksty podejmują zagadnienia z okresu Drugiej Rzeczypospolitej. Piotr Biliński i Tomasz Skrzyński scharakteryzowali zarządzanie majątkami Polskiej Akademii Umiejętności w dwudziestolecie międzywojennym, natomiast Tomasz Piekarski omówił udział ziemian Mazowsza Płockiego w rozwoju przemysłu w okresie II Rzeczypospolitej. Dział *Rozprawy i artykuły* zamyka szkic Wojciecha Włodarczyka dotyczący ziemiańskich winnic na Podolu.

Ósmy tom *Studiów z historii społeczno-gospodarczej XIX i XX wieku*, tak jak wcześniej wspomniano, zamyka dział *Recenzje i omówienia*, w którym zamieszczono siedem recenzji.

Wiesław Puś
Jarosław Kita